

## Суб'єкти політичних трансформацій: зарубіжний досвід та українська практика

*Володимир Пермінов, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

У статті розглянуто образ проактивного політичного середовища трансформацій, який є поширеним за допомогою медіа і формує базу легітимності лідерів та довіри до неї. Обґрунтовано пріоритети всезагальної модернізації на рівні окремих держав.

Метою даної статті є з'ясування особливостей діяльності суб'єктів політичних трансформацій на тлі зарубіжного досвіду та української практики.

Методи дослідження. Використано структурно-функціональний метод для аналізу диверсифікації владного контролю та втрата окремими політичними суб'єктами трансформаційної «спеціалізації»; метод порівняння застосований для встановлення вектору модернізаційних реформ політичного устрою та формулювання певних вимог і підходів до ідентифікації суб'єктів трансформацій; метод ретроспективної реконструкції для аналізу модифікації поведінки суб'єктів трансформації, керуючись інтересами реалізації ефективності управління більше, ніж програмними аспектами реалізації модернізаційних реформ.

Результати. Дано оцінку рівня успішності модернізації в умовах трансформаційної демократії, яка є можливою лише за умови рівної зацікавленості всіх суб'єктів політичної діяльності. Доведено, що контекст модернізації суб'єктів політичних трансформацій у трансформаційних країнах потребує умов для повного розкриття. Акцентовано увагу на новий вимір функціонування суб'єктів політичних трансформацій полягає у їх відображенні та більшій прозорості та підконтрольності владі громадськості у демократичних та перехідних країнах. Розкрито механізми визначення напрямків еволюції суб'єктів політичних трансформацій у рамках функціонування новітніх медіа. Відзначено специфіку здатності еліт впливати на зміну соціальної та економічної ситуації як одного з повідних свідчень їх зв'язку з процесами всередині суспільства та інформаційної складової модернізації. Запропоновано обґрунтування значення поінформованості щодо регулятивної діяльності еліт та їх впливу на ситуацію означає певне упереджене ставлення щодо певних політичних сил, як одного з базових процесів інституалізації сучасних політичних трансформацій.

**Ключові слова:** суб'єкти політичних трансформацій, політичні зміни, інституційне середовище, демократичний транзит, еліти, демократизація, лідери, реформи, «нові медіа»

## Political transformations' actors: foreign experience and Ukrainian practice

*Volodymyr Perminov, Oles Honchar Dnipro National University*

The article considers the image of a proactive political environment of transformations, which is widespread through the media and forms the basis of legitimacy of leaders and trust in it. The priorities of general modernization at the level of individual states are substantiated.

The purpose of this article is to clarify the peculiarities of the activities of the subjects of political transformation against the background of foreign experience and Ukrainian practice.

Research methods. The structural-functional method was used to analyze the diversification of power control and the loss of transformational "specialization" by some political entities; the method of comparison is used to establish the vector of modernization reforms of the political system and to formulate certain requirements and approaches to the identification of the subjects of transformation; the method of retrospective reconstruction for the analysis of modification of behavior of subjects of transformation, being guided by interests of realization of efficiency of management more, than program aspects of realization of modernizations of reforms.

Results. An assessment is made of the level of success of modernization in a transformational democracy, which is possible only if all political actors are equally interested. It is proved that the context of modernization of the subjects of political transformations in the transforming countries needs conditions for full disclosure.

Emphasis is placed on the new dimension of the functioning of the subjects of political transformations is their reflection and greater transparency and controllability of public authority in democratic and transition countries. The mechanisms of determining the directions of evolution of the subjects of political transformations within the framework of the functioning of the new media are revealed. The specifics of the ability of elites to influence the change of social and economic situation as one of the relevant evidences of their connection with the processes within the society and the information component of modernization are noted. The substantiation of the importance of awareness of the regulatory activities of elites and their impact on the situation means a certain prejudice against certain political forces, as one of the basic processes of institutionalization of modern political transformations.

**Keywords:** *subjects of political transformations, political changes, institutional environment, democratic transit, elites, democratization, leaders, reforms, «new media»*

## Субъекты политических трансформаций: зарубежный опыт и украинская практика

*Владимир Перминов, Днепровский национальный университет имени Олеся Гончара*

В статье рассмотрены образ проактивной политической среды трансформаций, который является распространенным с помощью медиа и формирует базу легитимности лидеров и доверия к ней. Обоснованно приоритеты всеобщей модернизации на уровне отдельных государств.

Целью данной статьи является выяснение особенностей деятельности субъектов политических трансформаций на фоне зарубежного опыта и украинской практики.

Методы исследования. Использованы структурно-функциональный метод для анализа диверсификации властного контроля и потеря отдельными политическими субъектами трансформационной «специализации»; метод сравнения применен для установления вектора модернизационных реформ политического устройства и формулировки определенных требований и подходов к идентификации субъектов трансформаций; метод ретроспективной реконструкции для анализа модификации поведения субъектов трансформации, руководствуясь интересами реализации эффективности управления больше, чем программными аспектами реализации модернизаций них реформ.

Результаты. Дана оценка уровня успешности модернизации в условиях трансформационной демократии, возможна только при условии равной заинтересованности всех субъектов политической деятельности. Доказано, что контекст модернизации субъектов политических трансформаций в трансформационных странах требует условий для полного раскрытия. Акцентируется внимание на новое измерение функционирования субъектов политических трансформаций заключается в их отражении и большей прозрачности и подконтрольности власти общественности в демократических и переходных странах. Раскрыты механизмы определения направлений эволюции субъектов политических трансформаций в рамках функционирования новых медиа. Отмечено специфику способности элит влиять на изменение социальной и экономической ситуации как одного из свидетельств их связи с процессами внутри общества и информационной составляющей модернизации. Предложено обоснование значения осведомленности о регулятивной деятельности элит и их влияния на ситуацию означает определенное предвзятое отношение к определенным политическим силам, как одного из базовых процессов институализации современных политических трансформаций.

**Ключевые слова:** *субъекты политических трансформаций, политические изменения, институциональная среда, демократический транзит, элиты, демократизация, лидеры, реформы, «новые медиа»*

### Постановка проблеми

Сприйняття у транзитивному суспільстві діяльності партійних та громадських суб'єктів трансформації, а також можливість раціонального переосмислення їх поведінки є надбанням тривалого розвитку демократичного суспільства. Водночас враження спостерігачів стосовно діяльності діючих політичних інститутів формують певний образ проактивного політичного середовища, який є поширеним за допомогою медіа і формує базу легітимності лідерів та довіри до неї, що у подальшому може визначати більш широкі інституційні перетворення та радикальні політичні зміни.

Пріоритети загальної політичної модернізації на рівні окремих держав втілювалися у спробах перевести на регіональний рівень значну частину політичної відповідальності і повноважень в умовах реформ європеїзації. Досвід країн Центральної та Східної Європи засвідчив, що суб'єкти політичних змін не розглядаються як формальні суб'єкти політичних відносин, а передусім як суб'єкти модернізації. Перебуваючи поза формальним контекстом суб'єкти політичних змін або пристосовуються до нових нормативних умов, або перебувають за межами владного простору. Результативність політичних трансформацій залежить, серед іншого, від якісних параметрів інституційного середовища суб'єктів змін та їх соціального складу й зв'язків з елітами.

### Аналіз публікацій.

Українські науковці активно розробляють проблематику чинників політичних трансформацій. Зокрема, О.Брусиловська визначає цілі та моделі транзиту на тлі динаміки політичних трансформацій на пострадянському просторі (Брусиловська, 2013), В. Головенько вивчає можливості впливу організацій громадянського суспільства на трансформацію політичної культури (Головенько, 2012), Ю.Калиновський розкриває взаємообумовленість політичних трансформацій та становлення правового суспільства в Україні (Калиновський, 2013), В. Лебедєва, В. Тарасевич аналізують політичну економію за доби глобальних трансформацій (Лебедєва, & Тарасевич 2013), Н. Пашина дослідила демократичну трансформацію суспільства та роль політичної ідентичності в цьому процесі (Пашина, 2013). Однак істотною проблемою є визначення особливостей поведінки суб'єктів, які є рушійними силами демократичних перетворень.

**Метою** статті є з'ясування особливостей діяльності суб'єктів політичних трансформацій

на тлі зарубіжного досвіду та української практики.

### Основний зміст

Досвід країн нової демократії в умовах структурування суб'єктів політичних трансформацій свідчить про вплив реформаційних зусиль та спроб забезпечити відповідність інститутів демократичного політичного управління певним зразкам. Досвід транзитивного політичного розвитку визначає можливості посування певних представників від соціальних груп до числа активних суб'єктів-лідерів трансформацій. У перехідний період, в умовах прогресуючої формалізації політичних відносин скорочується простір «елітотворчості» та кількість варіантів, які можуть бути застосовані представниками еліт у взаємодіях між собою. Наднаціональні політичні орієнтири визначають певні рамки зростання та діяльності інститутів або особистостей, але вони не змінюють докорінно сутності трансформаційних відносин. У своїй статті Є. Касап стверджує, що політична партія об'єднує певну частину населення на ґрунті спільності інтересів та переконань. У зв'язку з цим, однією із ключових ознак партії визначають ідеологію. Проте на сьогодні відбувається ряд модифікацій щодо цього структурного аспекту, партійне ідеологічне забарвлення зазнає трансформаційних процесів (Касап, 2011, с. 71).

Проблема диверсифікації владного контролю та втрата окремими політичними суб'єктами трансформаційної «спеціалізації» визначали місце політичних лідерів у процесах модернізації. При цьому в Україні дається взнаки залежність від порядку денного центрального рівня. Вона, зокрема, визначила падіння значення окремих персоналізованих або ідеологізованих суб'єктів політичних трансформацій. Зокрема, ця тенденція властива як Угорщині, так і для інших країн Вишеградської четвірки. Усунення «традиційних» або «класичних» суб'єктів політичних трансформацій (зокрема, колишніх дисидентів, «борців з комуністичним режимом») від реальної влади спонукало місцеві й регіональні громади до підтримки опозиційних сил, попри те, що центральні уряди декларували вірність пріоритетам та орієнтирам європеїзації. У випадку Угорщини це призвело до приходу до влади у 2010 році право-радикальних політичних сил під гаслами демократизації й свободи. Є. Касап слушно зауважує, що «більшість партій уже не надто піклуються про ідеологію навіть у її формальному вигляді, прописуючи головною метою своєї діяльності по-

будову соціально справедливого, демократичного суспільства» (Касап, 2011, с. 74).

Вектор модернізаційних реформ політичного устрою забезпечує формулювання певних вимог і підходів до демократичного політичного управління. Одночасно, ідеологічні тенденції не призводять до появи відцентрових політичних рухів. На думку Є. Касап «ідеологічна ідентифікація, з точки зору партійних діячів, стає швидше негативом у боротьбі за вплив на електорат, аніж позитивом, оскільки значно більше політичних дивідендів можна отримати, пообіцявши боротись за права трудящих та надання якомога більших привілеїв бізнесу, аніж розраховувати на якийсь певний суспільний клас» (Касап, 2011, с. 74).

Орієнтація національних інститутів політико-адміністративного управління в Україні на цілі трансформації у рамках модернізації відбувалася як на основі нормативно-правової регуляції, так і на основі усвідомлення елітами своїх інтересів. Водночас процеси реформування іноді гальмуються через відсутність належних ресурсів та неможливості досягти програмних результатів реформ у визначені терміни. У цих умовах суб'єкти трансформацій або дезінтегруються, втрачаючи владний ресурс як чинник концентрації, або переходять з національного на локальний рівень, прагнучі зберегти доступ до владного ресурсу як чиннику забезпечення інтересів. За цих умов, центральні еліти також модифікують свою поведінку, керуючись інтересами реалізації ефективності управління більше, ніж програмними аспектами реалізації модернізаційних реформ. Вони вступають у взаємодію з тими політичними структурами (партійними, громадськими), які є наявними на даний момент часу. Саме тому Т. Срібна вважає перехідний період «тією з'єднувальною ланкою між минулим і сьогоденням, не може відразу зачепити якісні зміни в усіх сферах суспільного життя, оскільки ми можемо по-різному спостерігати формування стабільності в таких ділянках, як економіка, правовий захист, соціальна сфера» (Срібна, 2009, с. 63).

Успішність модернізації в умовах трансформаційної демократії є можливою лише за умови рівної зацікавленості всіх суб'єктів політичної діяльності. Слабкість політичної мотивації потенційних складових середовища нових суб'єктів трансформації, робить актуальним питання залучення всіх громадських інституцій до процесів не лише національного, але й регіонального і локального урядування. У свою чергу, центральна влада також шукає опори мо-

дернізаційного процесу на «нетрадиційні» компоненти суб'єктів політичних трансформацій. Особливо наочно це видно у порівняльній перспективі. Як вважає Т. Срібна, «трансформація політичного режиму Польщі та України відбувалися хоча і за схожими стратегіями, проте її результати значно відрізняються. Так Україні вдалося перейти до нового режиму безпосередньо шляхом входження у нові структури влади, тоді як тільки незначна частина польської номенклатури сьогодні залишилася у владних колах» (Срібна, 2009, с. 64).

Контекст модернізації суб'єктів політичних трансформацій у трансформаційних країнах не буде розкритий повністю, якщо не звернутися до питань комунікаційних зв'язків всередині середовища суб'єктів трансформації та між рівнями демократичного управління. В Україні за рахунок розширення впливу нових Інтернет-медіа з'явилася можливість більш повного відображення функціонування трансформаційних політичних суб'єктів. Оскільки надбанням громадськості стає персональна інформація, (а також можливості встановлення зв'язків між персоналіями та певними особистостями у політичній сфері), то з'являється можливість відкритої критики влади.

Таким чином, новий вимір функціонування суб'єктів політичних трансформацій полягає у їх відображенні та більшій прозорості та підконтрольності владі громадськості у демократичних та перехідних країнах. Ці обставини змушують по-новому переосмислити функціонування політичного менеджменту та його роль у модернізаційних процесах навіть країн консолідованої демократії. У статті К. Аркіно, М. Джонсона, Р. Ліндштадт та Р. Вендера «Вплив нових медіа на політичні еліти, досліджуючи стратегічну відповідальність у конгресі», стверджується, що новинні медіа відіграють центральну роль у демократичній політиці. Однак, досить мало відомо про те, яким чином медіа впливають на поведінку політиків. Для того, щоб зрозуміти умови, за яких новинні медіа впливають на політичні еліти, вчені висувують теорію «стратегічної відповідальності», яка полягає в тому, що обрані представники є більшою мірою відповідальними, коли виборці є уважними (Arceneaux, Johnson, Lindstädt, & Ryan, 2016, p. 15).

Натомість медіа-структури в Україні забезпечують поширення певної упередженої інформації, яка відповідає ідейним настроям та доктринам окремих політичних сил. У такий спосіб стає очевидним зв'язок між поширен-



ням певних повідомлень і маніпулятивних дій з метою зміни політичної поведінки. Об'єктом маніпуляції стають ті чи інші сегменти політичної еліти, обрані представники законодавчих органів, які пов'язані з певними політичними силами і перебувають у зв'язку з власниками медіа-структур. Відповідно, вплив новинних медіа на поведінку законодавців повинні бути, найбільшою мірою, видно напередодні виборів та залежно від участі у законотворчості. Зарубіжні вчені обрахували «інкрементальний» вплив відомого консервативного каналу Фокс-Ньюс (Fox News) починаючи з кінця 90-х років XX ст. для того, щоб оцінити ймовірність теоретичних припущень. Фокс-Ньюс «спричинив» появу як депутатів-республіканців, так і депутатів-демократів у конгресі. Завдяки діяльності каналу вдалося підвищити підтримку для позиції республіканської партії щодо виборців, які коливалися. Але це сталося, переважно, у міжвиборчий період електорального циклу та вплив здійснювався на тих членів, які представляли достатню кількість голосів, які були подані за республіканців (Arceneaux, Johnson, Lindstädt, & Ryan, 2016, p. 16).

Інформаційний вимір модернізації політичних систем розглядається не лише у контексті функціонування медіа, але й відповідно до загальної поінформованості населення та його спроможності отримати інформацію про діяльність еліт. У даному випадку інформаційне підґрунтя діяльності суб'єктів трансформацій стає чинником їх зв'язку з населенням певної країни. Поінформованість народу щодо дій влади у буденному дискурсі також розглядається як спосіб відображення діяльності елітарних груп. У статті Дж. Фолкса «Зростаюча тиранія політичних еліт», стверджується, що «бюрократи спрямовують діяльність Агентства з захисту навколишнього середовища на заборонні дії. Цей приклад свідчить про те, що невелика кадрова еліта адміністраторів, суддів, або політиків, часто, навіть, одна єдина особа вважають, що мають право вирішувати, що є добрим для 250 млн. американців без адекватної інформації, обговорень, або ретельного аналізу витрат» (Folks, 2013).

Здатність еліт впливати на зміну соціальної та економічної ситуації є одним з повідних свідчень їх зв'язку з процесами всередині суспільства та інформаційною складовою модернізації. Модернізація політичних систем у сегменті взаємодії політичної системи і середовища, виявляє масштабний процес взаємовпливу еліт і населення. Регулятивна діяльність еліт

має вираз не лише у реальному впливі продукції політичної системи у вигляді розпоряджень і нормативних актів, але й у сприйнятті цієї діяльності населенням у визначенні громадської думки щодо ефективності інститутів влади, причин та наслідків політичних і соціально-економічних подій у суспільній системі. «Регулятивні приписи видаються та використовуються і жоден з представників людей у палаті представників має право вплинути на них. Політичні еліти завжди існували в Америці і протягом останніх ста років вони просувалися в бік Демократичної партії», вважає американський дослідник (Folks, 2013).

Викладені процеси визначають подальшу зміну складу еліт, якщо програмні цілі партії певного елітарного середовища були спрямовані на покращення ситуації і зміни моделі управління та модернізації системи в цілому. Звідси, можливий висновок про створення враження про дисфункцію діяльності еліт в межах громадської думки через діяльність упереджених «нових медіа». «Одіозність» окремих представників правлячої еліти стає очевидною, що ускладнює роботу щодо встановлення позитивного іміджу (приклад України у 2019 р.). Водночас, середовище нових медіа дозволяє владним елітам корегувати свій образ у громадській думці.

Структурний вимір суб'єктів політичних трансформацій вивчається не лише на основі параметрів функціональної та інституційної спроможності елітарних спільнот. Місцеві соціокультурні традиції формують нормативне тло, в рамках якого політичні актори, що прагнуть трансформацій, стають впливовими чинниками розвитку територій. Вони включаються до процесів управління і вирішальним чином організовують конвертування важливих потреб і інтересів політичних спільнот на безпосередні імпульси управління суспільством. Приклад сучасної Індії відповідає на питання, яким чином традиційні суспільства в умовах економічної і політичної модернізації пристосовуються до вимог наявності функціональної та технократичної еліти. У статті П. Мондал «Політична еліта, концепт, орієнтації та роль у соціальних змінах», стверджується, що до еліт належать ті, хто мають стабільне економічне підґрунтя. Таким чином, політика не була їх професією, коли вони розпочинали свою кар'єру. Вони були високоосвіченими, в більшості випадків, належали до найвищих каст Індії та були пов'язані з соціетальними інтересами. Їх соціополітична ідеологія базувалася на

націоналізмі, лібералізмі та релігійно-культурних реформах» (Mondal, 2003).

Попри наявність традицій у соціальній структурі Індії, відбувається процес формування еліти, яка в цілому відповідає сучасним вимогам адаптивності та високого рівня професійності. На рівні регіонів традиційний соціокультурний вплив зростає, оскільки рекрутаційні механізми працюють в режимі вибірковості відносно окремих соціальних та етнічних груп. Звідси, конкретна вимога стосовно професійності еліт виконується лише в рамках конкретних селективних вимог, властивих для певного регіону або певної місцевості. Не зважаючи на те, що Індія є однією з найбільших демократій у сучасному світі, кастові механізми продовжують визначати порядок денний сприйняття правлячої еліти населенням. Для сучасної України цей чинник також відіграє важливу роль, оскільки етнокультурне різноманіття формує певну сукупність вимог відносно походження посадовців, а також політичних лідерів та їх зв'язку з національним і соціальним складом сучасних територій. Як свідчить досвід сучасної Індії, етносоціальний склад територій впливає на склад відповідних еліт. Відповідно до тенденції змін у сучасному політичному лідерстві, Йондере Сінг стверджує, що відбувається зростання впливу політичних лідерів, які мають сільське підґрунтя. По-друге існує тенденція зменшення впливу лідерів, які походять з різних професійних кіл. По-третє, існує помітне зростання кількості осіб, які належать до середнього класу. По-четверте, існує значний вираз регіональних та орієнтованих на інтереси та цілі в межах політико-культурних ідеологій. По-п'яте, має місце «занепад ексклюзивності» вищих класів у межах елітних позицій (Mondal, 2003).

Дилема професійності, етнокультурного й етносоціального представництва в сучасній Індії та в країнах, які мають посткомуністичне минуле, трансформується на дилему прагматичного та ідеологічного представництва. Ці явища в умовах України втілюються у протистояння між принципами «технократичного» професійного добору та ідеологічними політизованими критеріями. У представленій П. Мондал класифікації «прогресивні та реалістичні еліти співпрацюють з публічним інтересом. Представники прогресивних еліт вірять, що рух прогресу має місце незалежно від людей та не є предметом контролю людей. Раціоналісти вважають, що прогрес базується на свідомому контролі. Застосовуючи таку класифікацію, індійські вчені зазначають, що сучасні еліти є більш індифе-

рентними та маніпулятивними у порівнянні з прогресивними та раціоналістичними елітами у минулому. Також є можливість стверджувати, що сучасні еліти Індії мають ірраціональну специфіку в порівнянні з універсально-іраціоналістськими елітами минулого (Mondal, 2003). Сказане свідчить, що структура суб'єктів політичних трансформацій здатна змінюватися не лише у політико-інституційному та соціальному, але й у темпоральному вимірі.

### Висновки

Дослідження структурних компонентів суб'єктів змін та еліт відповідно до національних особливостей визначають деякі обмеження. Вимоги місцевої і регіональної культури рідко прямим чином відображаються на питаннях владних і політичних взаємодій, які в усьому світі мають прагматичний характер. Хоча приклади сучасної Індії засвідчують, що етнокультурне різноманіття породжує різноманіття у соціальному, і культурному складі регіональних еліт, тим не менш їх поведінка визначається вимогами самозбереження еліт, забезпечення їх статусу, а також виразу інтересів тих груп, які їх підтримують. Прагматичними мотивами є ситуативні проблеми та визначення стратегічного розвитку в рамках загальносвітових процесів інституційного будівництва.

Попри значне різноманіття емпіричних прикладів зміни структурної будови середовища суб'єктів політичних трансформацій, здобуті вітчизняними й зарубіжними вченими дані дають можливість для принципового висновку: тривалість процесів формування самодостатніх та збалансованих суб'єктів політичних трансформацій, відбувається як процес, який відбиває загальні риси комплексної трансформації політичної системи і суспільства.

В Україні натомість значна увага приділяється питанням впливу незалежних від складу еліт чинників, які можуть перетворювати політичну ситуацію, надавати певного трансформаційного змісту існуючим реаліям. Середовище суб'єктів політичної трансформації може загрожувати або сприяти становищу регіональних і центральних еліт. Тому можна висунути гіпотезу щодо еліто-центричного функціонування інституційної підсистеми політичної системи.

Такі гіпотези є плідним підходом у зв'язку з наявністю традиційного бачення групової активності в умовах сталої демократії і розвинутої системи груп інтересів. У цьому випадку суб'єкти демократичних змін виступають, фактично, замісником, або поняттям, тотожним до політичних еліт. Тому огляд сучасного

«політичного ландшафту України» дає можливість розмежувати елітарне середовище і середовище суб'єктів, які виступають за подальші демократичні зміни. У контексті конфігурації «політичного ландшафту» важливими є можливості реагування суб'єктів на політичні зміни.

З ними ж пов'язане питання реальної політичної суб'єктності еліт. Вони разом впливають на політичну ситуацію і забезпечують конкретні політичні рішення. Це може стати перспективою подальшого дослідження проблеми, порушеної у даній статті.

## БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Брусиловська О. І. Динаміка політичних трансформацій на пострадянському просторі: цілі та моделі транзиту. *Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки*. 2013. Т. 18, Вип. 2(3). С. 110–115.
- Головченко В. А. Можливості впливу організацій громадянського суспільства на трансформацію політичної культури, соціальної мобільності українського соціуму. *Український соціум*. 2012. № 1. С. 183–200.
- Калиновський Ю. Ю. Взаємообумовленість політичних трансформацій та становлення правового суспільства в Україні: ціннісний вимір. *Сучасне суспільство*. 2013. Вип. 1. С. 5–13.
- Касап Є. О. Ідеологічні трансформації політичних партій в Україні. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер. : Політологія*. 2011. Т. 155. Вип. 143. С. 71–75.
- Лебедева В. К., Тарасевич В. Н. Політична економія в епоху глобальних трансформацій. *Економіка України*. 2013. № 1. С. 93–94.
- Пашина Н. П. Демократична трансформація суспільства та роль політичної ідентичності в цьому процесі. *Вісник Маріупольського державного університету. Сер. : Історія. Політологія*. 2013. Вип. 6. С. 132–139.
- Срібна Т. Трансформація політичних режимів України і Польщі. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер. : Політологія*. 2009. Т. 122, Вип. 109. С. 85–87.
- Степаненко С. В. Соціальні трансформації: стратегічні підходи до формування і реалізації інноваційної політики України. *Теорія та практика державного управління*. 2012. Вип. 2. С. 64–71.
- Узун Ю. В. Сучасні трансформації стратегій міжкультурної взаємодії: щодо проблеми ефективності політичного втілення концепції мультикультуралізму. *Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки*. 2013. Т. 18. Вип. 2(3). С. 41–52.
- Arceneaux K., Johnson M., Lindstädt R., Ryan J. The Influence of News Media on Political Elites: Investigating Strategic Responsiveness in Congress. *American Journal of Political Science*. 2016. Vol. 60. С. 15–29.
- Folks J. The Growing Tyranny of the Political Elite. 2013. URL: [http://www.americanthinker.com/articles/2013/02/the\\_growing\\_tyranny\\_of\\_the\\_political\\_elite.html](http://www.americanthinker.com/articles/2013/02/the_growing_tyranny_of_the_political_elite.html).
- Mondal P. Political Elite: Concept, Orientations and Role in Social Change. 2003. URL: <http://www.yourarticlelibrary.com/politics/political-elite-concept-orientations-and-role-in-social-change/39204/>.

## REFERENCES

- Brusylowska, O. I. (2013). Dynamika politycznych transformacji na postradzianskim prostoru: tsili ta modeli tranzytu [Dynamics of political transformations in the post-Soviet space: goals and models of transit]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Sotsiologhiia i politychni nauky – Bulletin of Odessa National University. Sociology and Political Science*, 18 (2(3)), 110–115 [in Ukrainian].
- Holovenko, V. A. (2012). Mozhlyvosti vplyvu orhanizatsii hromadianskoho suspilstva na transformatsiiu politychnoi kultury, sotsialnoi mobilnosti ukraïnskoho sotsiumu [Possibilities of the influence of civil society organizations on the transformation of political culture, social mobility of Ukrainian society]. *Ukrainskyi sotsium – Ukrainian society*, 1, 183–200 [in Ukrainian].
- Kalynovskiy, Yu. Yu. (2013). Vzaiemoobumovlenist politychnykh transformatsii ta stanovlennia pravovoho suspilstva v Ukraini: tsinnisnyi vymir [Interdependence of political transformations and the formation of legal society in Ukraine: a value dimension]. *Suchasne suspilstvo – Modern society*, 1, 5–13 [in Ukrainian].
- Kasap, Ye. O. (2011). Ideolohichni transformatsii politychnykh partii v Ukraini [Ideological transformations of political parties in Ukraine]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly. Ser. : Politologhiia – Scientific works Petro Mohyla Black Sea State University. Ser. : Political Science*, 155 (143), 71–75 [in Ukrainian].
- Lebedieva, V. K., & Tarasevych, V. N. (2013). Politychna ekonomiiia v epokhu hlobalnykh transformatsii [Political economy in the era of global transformations]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 1, 93–94 [in Ukrainian].
- Pashyna, N. P. (2013). Demokratychna transformatsiia suspilstva ta rol politychnoi identychnosti v tsomu protsesi [Democratic transformation of society and the role of political identity in this process]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Ser. : Istoriia. Politologhiia – Bulletin of Mariupol State University. Ser. : History. Politology*, 6, 132–139 [in Ukrainian].
- Sribna, T. (2009). Transformatsiia politychnykh rezhymiv Ukrainy i Polshchi [Transformation of political regimes of Ukraine and Poland]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly – Scientific works Petro Mohyla Black Sea State University. Ser. : Politology. Ser. : Politologhiia*, 122 (109), 85–87 [in Ukrainian].

Stepanenko, S. V. (2012). Sotsialni transformatsii: stratehichni pidkhody do formuvannia i realizatsii innovatsiinoi polityky Ukrainy [Social transformations: strategic approaches to the formation and implementation of innovation policy in Ukraine]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Theory and practice of public administration*, 2, 64–71 [in Ukrainian].

Uzun, Yu. V. (2013). Suchasni transformatsii stratehii mizhkulturnoi vzaiemodii: shchodo problemy efektyvnosti politychnoho vtilennia kontseptsii multykulturalizmu [Modern transformations of strategies of intercultural interaction: on the problem of efficiency of political embodiment of the concept of multiculturalism]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Sotsiologhiia i politychni nauky – Bulletin of Odessa National University. Sociology and political science*, 18 (2(3)), 41–52 [in Ukrainian].

Arceneaux, K., Johnson, M., Lindstädt, R., & Ryan, J. (2016). The Influence of News Media on Political Elites: Investigating Strategic Responsiveness in Congress. *American Journal of Political Science*, 60, 15–29.

Folks, J. (2013) The Growing Tyranny of the Political Elite. Retrieved from [http://www.americanthinker.com/articles/2013/02/the\\_growing\\_tyranny\\_of\\_the\\_political\\_elite.html](http://www.americanthinker.com/articles/2013/02/the_growing_tyranny_of_the_political_elite.html)

Mondal, P. (2003). Political Elite: Concept, Orientations and Role in Social Change. Retrieved from <http://www.yourarticlelibrary.com/politics/political-elite-concept-orientations-and-role-in-social-change/39204/>

### **Пермінов Володимир**

Кандидат політичних наук, доцент  
Дніпровський національний університет  
імені Олеся Гончара

Email: [perminov@gmail.com](mailto:perminov@gmail.com)

### **Perminov Volodymyr**

Candidate of Political Sciences, Assoc. Prof.  
Oles Honchar Dnipro National University

ORCID: 0000-0003-0712-8499

Цитування: Пермінов, В. (2020). Суб'єкти політичних трансформацій: зарубіжний досвід та українська практика. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*, 23 (12), 87–94. doi: 10.15421/1720115

Citation: Perminov, V. (2020). Subiekty politychnykh transformatsii: zarubizhnyi dosvid ta ukrainska praktyka [Political transformations' actors: foreign experience and Ukrainian practice]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 23 (12), 87–94. doi: 10.15421/1720115

Стаття надійшла / Article arrived: 30.11.2020

Схвалено до друку / Accepted: 17.12.2020